

Vědecko-fantastické literatura

Simona Szivanyo

Jednou z motivací ve vyučovací hodině fyziky může být právě literatura. Určitě každý z žáků přečetl nějakou tu knížku aniž si uvědomil, že autor využívá ve svém příběhu fyzikální děje. Pro žáky by bylo velmi zajímavé zjišťovat které to jsou. Ve vyučovací hodině bych se nejprve zmínila o nejznámějším spisovateli, resp. spisovateli vědecko-fantastické literatury Jules Verne. V jeho dílech je výrazně vyjádřena složka fyziky (vynálezy, které později byly realizovány nebo vynálezy zůstávající jen ve fantazii). A po té bychom diskutovali o tom co si měli připravit za domácí úkol (vzpomenout si jakou knížku četli a pověděli jaký výrazný fyzikální jev v ní objevili (vynález nebo prostě fyzikální zákon). A zda se dívali na nějaké sci-fi filmy a pověděli mi, co se jim na nich líbí a co ne.

Jules Verne (8.2.1828 - 24.3.1905)

"Zakladatel vědecko-fantastické literatury"

Jules Verne, francouzský spisovatel a dramatik, jeden z nejpřekládanějších francouzsky píšících autorů vůbec, přichází na svět 8. února roku 1828 v Nantes jako syn advokáta.

V mládí **Verne** studuje práva v Nantes a poté v Paříži, po studiích pak pracuje na burze.

Literární ambice má Jules Verne již od mládí, do světa literatury ho jako tajemníka pařížského Théâtre lyrique uvádí sám A. Dumas st.

Na počátku své umělecké kariéry se Jules Verne pokouší o tvorbu dramatickou, nemá ale se svými dramaty úspěch - na dráhu romanopisce ho pak přivede velký ohlas jeho cestopisných románů (např. "*Pět neděl v balóně*" {*Cinq semaines en ballon*} 1863), vydávaných v ediční řadě "*Podivuhodné cesty*" u nakladatele Hetzela.

Záhy se pak Jules Verne stává světoznámým spisovatelem pro mládež (i když sám si přeje napsat "román o vědě" pro dospělé), svými, poutavým stylem psanými dobrodružnými

romány, v nichž jsou zobrazeny nejrůznější, ve Vernově době (zatím) neexistující, technické vynálezy, se stává zakladatelem nového literárního žánru, tzv. sci-fi, tj. vědecko-fantastické literatury, zároveň jimi neskrývaně sleduje výchovné cíle. Jules Verne věří, že rozvoj moderní techniky povede zároveň k rozvoji lidské společnosti, že přispěje k sociálnímu a morálnímu pokroku lidstva.

V tomto smyslu vznikají jedny z nejznámějších Verneových děl (verneovek) - "*Cesta do středu země*" (*Voyage au centre de la Terre*, 1864), "*Cesta ze Země na Měsíc*" (*De la Terre à la Lune*, 1865), "*Dvacet tisíc mil pod mořem*" (*Vingt mille lieues sous les mers*, 1877), "*Tajemný zámek v Karpatech*" (*Le Chateau de Carpathes*, 1882), "*Vynález zkázy*" (*Face au drapeau*, 1896)...

Vernea přitahuje i svět mladých lidí, v nichž vidí nositele pokroku a změny - tento svět se pak odráží v jeho dobrodružných cestopisech "*Děti kapitána Granta*" (*Les Enfants du capitaine Grant*, 1868), "*Patnáctiletý kapitán*" (*Un Capitaine de quinze ans*, 1878) či "*Dva roky prázdnin*" (*Deux ans de vacances*, 1888).

Po porážce Francie Pruskem v prusko-francouzské válce v roce 1870 pak Jules Verne zachycuje ve svém románu "*Ocelové město*" (*Les Cinq Cents Millions de la bégum*, 1879) změnu francouzského vlasteneckého citění, obrátivšího se proti Němcům.

Jules Verne je autorem mnoha dalších románů, ať již cestopisných či těch, které spadají do kategorie románů vědecko-fantastických, jeho tvorba patří mezi základní kameny světové literatury pro mládež, jen málokdo se v dětství s jeho tvorbou nesetkal, jeho knihy, především pro chlapce, znamenají podobný zážitek jako knihy dalšího velikána dětské dobrodružné literatury, německého spisovatele K. Maye.

Jules Verne umírá 24. března roku 1905 v Amiens, kde od roku 1879 žije a tvoří.

Přehled několika prognóz francouzského spisovatele Julese Verna soudobých a předvídatelných vynálezů:

Dálkové lety balonem (Pět neděl v baloně, Tajuplný ostrov, Robur dobyvatel, Na kometě)
Dobytí jižního pólu (Dvacet tisíc mil pod mořem)
Dobytí severního pólu (Dobrodružství kapitána Hatterasa)
Elektrický motor (Dvacet tisíc mil pod mořem, Plující ostrov, Robur dobyvatel, Matyáš Sandorf, Pán světa)
Hledání potopených pokladů (Dvacet tisíc mil pod mořem)
Chybějící článek mezi opicemi a člověkem (Ves ve vzduchu)
Kosmické cesty (Ze Země na Měsíc, Okolo Měsíce)
Meziplanetární cesty (Na kometě)
Objevení pramenů Nilu (Pět neděl v baloně)
Projekt Apollo, který vedl v roce 1969 ke vstupu člověka na Měsíc (Ze Země na Měsíc, Okolo Měsíce)
Skafandr (Dvacet tisíc mil pod mořem)
Tank (Zemí šelem)
Umělé satelity (Ocelové město)
Velkorážní dělo (Ocelové město, Ze Země na Měsíc)
Videofon (Ve XXIX. století: Den amerického novináře v roce 2889)
Vrtulník (Robur dobyvatel)

Zúrodnění půdy v oblastech zemských pólů (Dobrodružství kapitána Hatterasa, Zmatek nad zmatek)
Život Adolfa Hitlera (Ocelové město)

Přehled vynálezů, které jsou mylně Verneovi přisuzovány:

Atomová bomba: bleskomet neuznaného vynálezce Thomase Rocha z Vynálezu zkázy byl velmi účinnou trhavinou, ale v žádném případě ne atomovou bombou. Po zfilmování Dvaceti tisíc mil pod mořem se lidé chybně domnívali, že Verne předpověděl atomovou bombu.

Automobil: historie přisuzuje konstrukci prvního automobilu Nicolasi Cugnotovi v roce 1769.

Biograf: obrázek Stilly z románu Tajemný hrad v Karpatech se nehýbe.

Fax: existoval již před napsáním románu Paříž ve XX. století. Za vynálezce faxu se považuje skotský vynálezce Alexander Bain, jenž si nechal patentovat svůj přístroj již v roce 1843.

Internet: v románu Plující ostrov Verne sice popisuje kabel, který spojuje plující ostrov s východním pobřežím USA, avšak je to pouze normální telegrafní linka.

Počítač: ve Verneově díle není nic, co by předpovídalo vznik počítače.

Ponorka: existovala již před napsáním Dvaceti tisíc mil pod mořem. Ponorku představil britský vynálezce Robert Fulton už koncem 18. století, ve Verneově době ale patřila jediná skutečná ponorka (vyrobená z kůže) Nizozemci Cornelisovi Drebbelovi, který se plavil tři hodiny pod hladinou Temže.

Televize: ve Verneových knihách nenalezneme nic, co by se svým popisem blížilo moderním televizorům.

SKAFANDR

Umožňuje pohyb a práci pod vodou bez vnější podpory kompresoru. Vynález kapitána Nema. Přílehlavý oděv je zhotoven z neznámé látky. Límeček je tvořen měděným kruhem se závitem. K němu je přišroubována kovová přilba se třemi okénky kruhové tvaru. Kolem pasu je připevněn opasek. Látka zřejmě nemá tepelně izolační vlastnosti, protože při pohroužení do vody potápěč pociťuje chlad. Na zádech nosí potápěč dýchací přístroj systému Rouquayrol-Denayrouze, zdokonalený Nემem. Skládá se z ocelové nádrže na vzduch, která snese vnitřní tlak padesáti atmosfér. V horní části je měchový mechanismus, který reguluje tlak vzduchu na dýchacelnou úroveň. Nádrž pojme dost vzduchu na devíti až desetihodinový pobyt pod vodou.

DVACET TISÍC MIL POD MOŘEM

Ke skafandru je možno přirovnat i záchranný přístroj, vynalezený koncem devatenáctého století kapitánem Boytonem. Byl to dvouvrstvý oblek z gumy, který kryl celý povrch těla s výjimkou obličejů. Do prostoru mezi vrstvami bylo možno gumovou trubicí nafoukat vzduch, který trosečníka držel nad hladinou a tepelně izoloval. V podrážce na pravé noze byl otvor vhodný k zasazení krátkého stěžně s plachtou. K příslušenství patřilo též veslo.